

СЭКП Тыва обкомунун, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң болгаш Министрлер Чөвүлелиниң органы

№ 196 (1994) | 1982 чылдың август 22, воскресенье | 1925 чылда үндүс-белеттинген | Өртүө 3 көп.

СОРУЛГАЛАРНЫ КҮҮСЕДИР

СЭКП ТК-ның май (1982 чыл) Пленумунун шийтирилген, эш Л. И. Брежневтин ол Пленумга илеткелинде айтышканына болгаш ССРЗ-ниң Аш-чөм программаның боттарын ажалдаш улуг үлүг-хуузу Советтерге оңажып турар. Бо сорулганы күөсөдиринге совет политиктиг системаның бүгү эволюция, хамыктың мурунда күрөң, оң органдары, улус депутаттарының Советтери киржир, бо айтырны бүгү Советтериниң сессияларына тургузар дээрзин Л. И. Брежнев ССРЗ-ниң Дээди Совединиң 1982 чылдың май 31-де болган хуралына оңалар демдеглезин.

Тыва АССР-ниң Кызыл хоорай, районнар, хоорайлар, суурлар болгаш кээдэ Советтери боттарының бирги сессияларына СЭКП ТК-ның май Пленумунун шийтирилген күөсөдир талазы-биле сорулгаларын чугаалашкан. Тыва АССР-ниң Дээди Соведи бодунун бешки чымыкының бешки сессиязынга бо айтырны база чугаалашкан.

«Ам Советтериниң күөсөдириниң угулгандарын турар ужурут кол чүве — кээдэ ажал-агыш продукциянын бүдүрерин немей өстүрерин хандыраар, планын даалгаларын күөсөдир талазы-биле колхоз болгаш совхоз бүдүрүшүн ажал-агыш деңгээлин бедидери-дир. Чугула болгаш улуг ажыктыг ажал-херек — хуула дузалал ажал-агыш, сад өстүрер коллективтерин, заводтарның болгаш фабрикаларның дузалал ажал-агыштарын хажмудеринге дузалары болур» — деп, Л. И. Брежнев демдеглезин.

Республиканың чер-чер Советтериниң сессиялары, Тыва АССР-ниң Дээди Совединиң бешки чымыкы үстүндө айтышканына дүүштүр Аш-чөм программаның талазы-биле, оларның күөсөдириниң, доктормал комиссияларының депутаттар бөлүктөрүнүн болгаш постуларының, депутаттар-ның толугайы сорулгаларын айткан.

Республикага кээдэ ажал-агыш продукциянын чылда бүдүрерин ону беш чылда мурундазындан 15,8 хуу өскөн. 1981 чылда болгаш 1982 чылдың бирги чартында мал продуктуларын күрөңгө садарынын планыны күөсөдиринген. Эрткен чылым республиканың элзэн хей совхозтарына картофель болгаш нога тарып өстүргени мурунда чылдар-ныңда элзэн көвүдзүн.

Ычканасион республиканың кээдэ ажал-агыш бүдүрүлгезин, ычканасион агроуплетур комплексин шалыктын хажмудеринде улуг четпестерин бар болуп турарындан кээдэ ажал-агыш продукциянын бүдүрерин өстүрериниң темпизин чыг-нуг хажмудеринде хужулап келген. Оң кол чылдагаан-нары болза республиканың кээдэ ажал-агыш бүдүрүлгезинде чер ажал-агыштың культуразының болгаш ажал-агыштың чымыкында, техниканы, чымыкчалды болгаш суггала-рыны багыт ажалгал турарында. Оң-биле холбоштыр дү-жүт көчүрү куу болуп, мал чөмөдириниң чогуур курлавыр-дары тургустунган келген.

Мал ажалында шыңгы чөптөстөр болза малдың өлүп, чыдап хараарының хей, мал төлүн эвээш ап турары, у-сасандыкта ажалының сулазы болгаш ол бүгүнүгү уламын-дан малдың продуктулуг чоруунуң куу деңгээлин болуп турар. Оң уржундан мал ажалының продуктуларын бүдүрериниң болгаш күрөңгө садарынын немедэ өзүлдөз чылдап чыдап чер албайн турар. Оң чымык болз чылдың сес айларында күрөңгө саткан ээтиң эрткен чылдазындан эвээшкен, сүтүн 1106 центнер кудулазын бешин көргү-зүп турар. Чамдык районнар, совхозтар эът, сүт садарының 9 айлар планын чедир күөсөдириниң чер-чер Советтериниң күөсөдириниң дүвүрөдир ужурут.

Бүдүрүлгө коллективтериниң болгаш хамаатыларын ду-залал ажал-агыштарын хажмудеринге Советтериниң кичи-гей салышканын чогуур деңгээлде эвээш, Моң хуржунда республикада дың хей ө-бүлөдөр картофель, нога тары-вайн, мал болгаш куш азыраайн, чамдык улуг бүдүрүлгө-рер бешин дузалал ажал-агыш чон болуп турар. Улус депу-таттарының Советтери дузалал ажал-агыштарын алды-нын турар продуктуларын сан-тууну бешин четче үндүр-бейн, артыкшылын садып алырын ыракта четпес организа-тап турар.

Аш-чөм программаны баштайгы үрө-түнчөдөдөр бо чы-лым-на берген турарына республиканың салышканын улгатырар төлөдө, улус депутаттарының Советтери амгы үеде кол кичээлгеин совхоз, салбыр, бригада, ферма бүрү-зү мал болгаш чер ажалының продуктуларын бүдүрер бол-гаш садар талазы-биле планынын болгаш социалисттиг ху-лаалгелерин долду болгаш ажал күөсөдирин турарын ханды-рар хемчеглерин боттандыраар хулаалгелер. Моң-биле нады ду-залал ажал-агыштарын бүдүргөн продуктуларын садып алы-рын эки организастаарын садып черлеринден шыңгы не-гээр херек.

Советтер кээдэ ажал-агышта кандаг-да чидиргелге бы-жыг мооманды тургузар хулаалгелер. Ам удаас дүмүт ажалдазы өгөдөр. Бүдүрүлгө бүгү чүүлдер бүрүн ажаап алдынган, ылаптыг надалгалаттынган, чонга чедиртинген тургун дээш, продуктуларын чөп ажалгаары дээш Совет-тер, улусчу контроль органдары бүгү, чүвени кылза чогуур. Маңа эки үлөгер-чижек Балгазын кээдэ Советтин депутат-тарының Саратов облыстың улус депутаттарының эгелээш-кин детиктиң кыйгырыгы болуп турар. Ол кыйгырыгы рес-публиканың бүгү чер-чер Советтериниң депутаттарының чу-гаалашып көрүн организастаар, оларның сорулгаларын то-дарыдаар чугула.

Хүннүң чугула айтыры — мал чөмөдириниң белетмелин Советтер хүн бүрү удурут, контролдаар ужурут. Бо ажал-да четпестер эвээш эвээс дээрзин амгы байдал көргүзүп ту-рар. Мал чөмөдириниң белеткээр тускайжытын адырларын ажал-агыш шапкынчылары-биле нады, хоорайларын болгаш суур-ларын чон бо чугула кампанияга калба-биле киришти-рер улус депутаттарының Советтериниң бирги хулаалгези.

СЭКП ТК-ның май Пленумунун шийтирилген, Аш-чөм программаны боттандыраар талазы-биле Советтериниң мурун-да турар сорулгаларын доктормал комиссияларын, депутат-тар бөлүктөрүнүн болгаш постуларының, депутаттарын бот-тарының, Советтериниң активчилериниң болгаш улусчу кон-трольларын эң илдекейлиг киришкелге-биле чедикши-ниг шийтирилген болур.

Орбитада «Салют-7» — «Союз Т-5» — «Союз Т-7» космос комплекзини СЭТА-ның дыңнады

1982 чылдың август 20-де Москваның бие 22 шак 32 минутта «Союз Т-7» космос кораблин Анатолий Березовый биле Валентин Лебедевтиң башкарганы «Салют-7» — «Союз Т-5» орбита комплекзини-де туруштурарын боттандырган.

Леонид Попов, Александр Серебров болгаш Светлана Савицкая оларын станция-зынын иштинче шилчээниин соода Чер чогуунуң космос делгеминде «Салют-7» — «Союз Т-5» — «Союз Т-7» башкаргалыг эртем-шинчилел комплекзин ажаллап эгел-дөө. Составында космонавт-херөөдөр бир дугаар кирип турар беш кижиден тургус-тунган экипаж кады кылдыр шийчилел

ажыдарын күөсөдир ажаллап. Ужудушкунуң эртем программасы че-ди хонукка санаттынган. Ында астрофи-зиктиг болгаш техниктиг шенделер, улус ажал-агыштын ажал-агыш адырларын эрге-ажыктарына чер кырын хайгаараары болгаш чурукка тырттыры база меди-на-биология хей чүүл шийчилелери база шенделерин чорулары көрүлгөн.

Телеметриктиг мезелерин дугаар алыр-га, «Салют-7» станциянын борт системал-ры болур-чогуур-биле ажаллап чоруур. Эштер Березовыйн, Лебедевин, Попов-тун, Серебровтун болгаш Савицкаянын кадыктыг байдалы өк.

«Союз Т-7» корабльдин экипажы

«Союз Т-7» космос кораблиниң ужу-душкунуңа. «Союз Т-7» космос корабль-ниң экипажы (солгай талдан): экипаж-тыг командири ССРЗ-ниң ужудушкун-ко-монавты, Совет Эвилелиниң дий дакпыр

Мадыры Л. И. Попов, космонавт-шинчи-лекти С. Е. Савицкая, бортинженер А. А. Серебров.

СЭТА-ның фотоу (Чуруктуу фотолет-граф дамыштыр хүлээп алган).

КЫЗЫЛ ТУКТУГ СОВХОЗТА

«Барлык» совхозтун ажал-ишчилери малга чөм белет-кээр шалыкты ажал илдекей-лиг кирип турар. Хей-аът кирген барыкчылар бедик ажал-иштин хөвүн салбайн турар.

Оң чамдык чиктерери бо. Бо хүнерде олар тайгаар үн-ген сикенин белеткээриниң планын 65 хуу, сенаж салы-рын 104 хуу, айтканын сик-ген дагаланы белеткээрин 90 хуу чедир берген. Сялос са-лырмың планын күөсөдир

аргаларын тып, бо үеде 2500 тонна эки шынармың чөм ки-рулавыраан. Мал чөм белеткээр турар кижилер аразында социали-сттиг чымыкты организастаар хемчеглерин совхозтун пар-тия комитеди болгаш ажал-агыш комитеди алган. Брига-далардан ол чарышка Аксы-Барлык салбырында Саял Кык-оолдуг удуртканы брига-да баштайгы хүнердеп эге-леп бодунун мурунче кы-

ны-даа кирибөө. Ук коллек-тив бо чылым 2 муң тонна хей чылдыг сикенин мал че-ми кылдыр ажаап алыр даал-галыг. Ам ову күөсөдиринге он-на хире хуу четпейн ту-рар. Бригада совхозтун ыд-дыг коллективтериниң аразы-нда шалчип чоруур кызыл тукут чаалап алган, ону ам-да бижыг тутушаан.

А «Барлык» совхоз боду ажал-агыштар аразында со-

БҮГҮ-ЭВИЛЕДИН СЕМИНАР-ЧӨВҮЛӨЛ ХУРАЛЫ

Эвилелдеген республика-ларын комитеттериниң Тк-ларында, чамдык минис-комментарын, обкомнарнын, райкомнарнын чамдык минис-терстволарын болгаш ведом-стволарын, удурутчуларын, «Сөзсөздөдөдөдө» системанын ажалдакчыла-рынын, кээдэ ажал-агыштын эртемдериниң болгаш спе-циалисттерин бүгү-эвиледе-миннар чөвүлел хуралы август 18-20-де Кызыл болуп өрткөн. Аңа партиянын ХХVI съездинин болгаш СЭКП ТК-нын май (1982 ч.) Плену-мун шийтирилгенде, Плену-мга эш Л. И. Брежневтин илет-келгенде негелдөөдө дүүштүр кээдэ ажал-агыштын хажмудериниң ажалынын бедидери-ниң болгаш оң материал-тех-никтиг базанын бижылаары-нын айтырларын чугаалаш-кан.

Чөвүлел хуралга илеткелди Кээдэ ажал-агыштын агрохи-миктиг хандырылгалынын бү-гү-эвиледин бүдүрүлгө-эртөм каттыжышканынын даргазы — ССРЗ-ниң кээдэ ажал-агыш министринин оралакчызы В. П. Никонов кылган.

СЭКП ТК-нын Политбю-ро кежигүнү, СЭКП ТК-нын се-кретары М. С. Горбачев чөвү-лел хуралга чөвө чугаалаан. Химия индустриянын хаж-мудер, кээдө минералдыг чөмчидилгелерин, химик-тиг мелиораттарын болгаш үнүштөр камгалаалынын чүүл-дерин бөдөр көвүдөдир тала-зы-биле партиянын ап чорут-кан хемчеглери чер ажалы-нын эң чугула сорулганын — оң агаар-бойтустан хамары-га чөк болгаш бедик дүжүтүп болурун хандырынын со-рулазын чөмчидилгенин бот-

тандырынга байдаларын тургузуп турар деп, чөвүлел хуралдын киржикчилери де-мдегелди. Химиядагы минис-терстволарын болгаш ажал-агыштарын, Аш-чөм про-грамманы боттандырынга оң роль бөдөдириниң эрге-жөк чугулазын аңа айткан. Бо беш чылда химиядагы эр-теми ажалынын кудулазын тур-рар чылдагынаары ажал эр-тери, бүгү колхозтарга бол-гаш совхозтарга берип турар туктарын килограмм бүрү-зүн бермечени бедидери чу-гула. Ону херек кырында че-лип алдыра минералдыг че-мичидилгелери ажалгаары-нын депшидегилг технолог-ия-нын калбак негедерин, үнүштөдөр элементтер-биле хандырылгалынын балансына үрөсө, туктарын чидиргел-рин бөдүрбө, оларын илде-гилг кадалаалын хандыраар хер-ек. Ажал-агыш бүрүлгө эр-генин чөмчидилгелерин долу болгаш эң чөптүг ажал-агыштын, торфуга, чугай мате-риалдарын, фосфорит дагалы-н болгаш өскө-дө чөмчидил-гелерин ажаллап турган көч-пөстүлөр белеткээр ажаллар-ын калбарканын күөсөдир-биле бедидерин дүжүтүрүп усоч бедидери чугула.

Мал чөм белеткелениң темпизин кудулатпас

МАЛЧЫНАРНЫҢ ҮЛҮ

«Кызыл таравчын» совхоз-тун малчынары йинтинге малын сикен белеткелениг илдекейлиг кирип турар. Олар боттарынын мурунда алган хулаалгелерин күөсөдир дөш, шудуру ажаллап ту-рары мантаган.

Хойжу коммунист, Оолан Григорьевич Кечил-оол өг-бү-лөсүнн кечигүрерин-биле он-тонна сикен белеткээр планын херек кырында чөдөр тонна кылдыр боттандырган. Совхозтун дына хей хойжу-лары боттарынын мурунга алган оонадаларын күөсөдир

Зорбек салбырын хойжу-лары мал чөмчидилгел-гелге боттарынын төлөтпү-үлүг-хууун кирип турар. 35 хойжу хол кадыкы-биле кө-лүп турар. Салбырын ишчи-лери 60 чылым итининиң ма-лына 600 тонна сикен белет-кээр оонадалыг. Бо хүнерде оон 450 тонназын белет-кээт.

Н. ВАНЬКОВ.

(СЭТА).

К. ХЕРТЕК.

Н. ООРЖАН.

БӨМБҮРЗЕКТИҢ
СЭТА-НЫҢ КОРРЕСПОНДЕНТИЛЕРИ
ДЫҢНАДЫП ТҮР **СУДАЛДЫ**

е.л.и

Франция-
Ф. Митте-
мчмыштыр
таш соол-
болгулаан
богуу дег
аудур де-
ле чазак-
эеп алагай
дугайымда
ыс хамза-
релдирине
идияга ке-
ли бижи-
хынаада
кмылгаар

таш даш-
толз чер-
и боттан-
болгаш
иң саны
иштирлер-
и херек-
чалыга
иң чаа а-
алыш тур-
и чар-
и боттан-
дреп кы-
ианы ис-
варышты-
и гүлнери
ол онла-
Францияга
каш ча-

болгаш
үүлгедиг-
моо мур-
дуннатки
чорукту
яадионал
диззерни
а дешил-
ны мооя-
ны үзөлдиг
диглерие-
диздизм-
ея.

I»

ын шайт
тер кой-
патазында
ын багыт

Олштын
индэ ес-
дэа муу
тиг янзы-
тев.

Зарынга
ных апар-
дугайны
ол жур-
болгаш
и мытта
тыц хоой-
те дэди
ла мыдыг
аврынга
ай илде-
дуржуу-
е, бо 1982
ли тейи-
тадазы-
олур ки-
индэа

ст 22

Секторундан машиналыг кел-
ген бүгү пассажирлерин иза-
рыл солдаттар болгаш офи-

а алды шакты
бобстер коё-
соң палатасын-
дирчы бапты-
нгулгелерин-
а килеңнэ-
төлгөс.

РЫ»

алды шакты
бобстер коё-
соң палатасын-
дирчы бапты-
нгулгелерин-
а килеңнэ-
төлгөс.

чычларынга
чанчы алар-
чугу дугайы
деми ол жу-
гу болгаш
терин ытта-
кыи-тың ко-
шым-беле дюдү
рым-ла ынды
дугаавырыга
ырыяй илден.

август 22

Чиккэ, сенатор Ч. Гассли доллар өртөктөг аяллы сөйлөсүннөр. Лоббистер

«хээли» деп сестэрин и
ваан, ичхалза АНШ-тың
лужудула талазы-биле
органы чогул хариы-ла ы
«аарыгларыны» калдыыр
төсөөрчүканы мырманы и
«Муржуку чылдарыны дур
газындан ап көөргө, бол
чыл база-ла Кашитолу и
ни ээлеринге белек тал
биле «дужуктур» болу

● 1982 ч. ● август

